

Asia: VN/24182/2023

Eläinsuojelurikosten rangaistukset ja eläintenpitokielto - Arviomuistio

Näkemyksenne eläintenpitokiellon käytön lisäämisestä ja kiellon keston pidentämisestä?

Voitte lausua tämän väliotsikon aiheesta alla.

-

Näkemyksenne eläintenpitokiellon rikkomisesta säädetyn rangaistusasteikon muuttamisesta?

Voitte lausua tämän väliotsikon aiheesta alla.

-

Edellä mainituille toimenpiteille mahdolliset vaihtoehtoiset keinot?

Voitte lausua tämän väliotsikon aiheesta alla.

-

Muita huomioita

Voitte lausua tämän väliotsikon aiheesta alla.

Viite: Lausuntopyyntö VN/24182/2023

Seura- ja harrastuseläinten hyvinvoinnin neuvottelukunnan asiantuntijalausunto
eläinsuojelurikosten rangaistuksia ja eläintenpitokielloa koskevasta arviomuistiosta 19.6.2025

Valtioneuvoston asettama seura- ja harrastuseläinten hyvinvoinnin neuvottelukunnasta seuraa ja arvioi seura- ja harrastuseläinten hyvinvoinnin kehittymistä yhteiskunnassa, tekee ehdotuksia hyvinvoinnin kehittämiseksi ja antaa lausuntoja seura- ja harrastuseläinten hyvinvointia koskevista hankkeista ja ehdotuksista. Neuvottelukunta on perehtynyt eläinsuojelurikosten rangaistuksia ja eläintenpitokieltoa käsittelevään arviomuistioon ja katsoo seuraavaa:

Eläintenpitokiellon perustelemisesta

Rikoslain (39/1889, RL) 17 luvun 23 §:n 1 momentin mukaan joka tuomitaan törkeästä eläinsuojelurikoksesta, on samalla tuomioistuimessa määrättävä eläintenpitokieltoon. Tuomioistuin voi kuitenkin jättää kiellon määräämättä, jos siihen on erityisen painavia syitä. Joka tuomitaan eläinsuojelurikoksesta tai lievästä eläinsuojelurikoksesta, voidaan samalla määrätä eläintenpitokieltoon. Eläintenpitokielto voidaan määrätä myös henkilölle, joka tuomitaan eläinten hyvinvoinnista annetun lain 109 §:n 1 momentin, 2 momentin 5 tai 6 kohdan tai 3 momentin 3 tai 4 kohdan nojalla eläinsuojelurikkomuksesta tai eläinten kuljetuksesta annetun lain 39 §:n nojalla eläinkuljetusrikkomuksesta ja jota voidaan pitää soveltumattomana tai kykenemättömänä huolehtimaan eläinten hyvinvoinnista. Eläintenpitokielto voidaan määrätä myös henkilölle, joka jätetään rangaistukseen tuomitsematta tämän lain 3 luvun 4 §:n 2 momentin tai 6 luvun 12 §:n 4 tai 5 kohdan nojalla. Eläintenpitokielto määrätään syyttäjän vaatimuksesta.

Pykälän säätämiseen johtaneen hallituksen esityksen mainitun momentin yksityiskohtaisten perustelujen (HE 97/2010 vp, s. 25-26) mukaan törkeästä eläinsuojelurikoksesta tuomittu olisi ehdotuksen mukaan samalla tuomioistuimessa määrättävä eläintenpitokieltoon. Tuomioistuin voisi kuitenkin jättää kiellon määräämättä, jos siihen olisi erityisen painavia syitä. Kiellon määrääminen on siten selkeä pääsääntö ja kiellon määräämättä jättäminen poikkeus, joka tulisi erikseen perustella. Erityisen painavien syiden tulisi liittyä eläintenpitokiellon määräämisen tarkoituksiperiin eli tilanteen arviointiin eläinten hyvinvoinnin turvaamisen kannalta. Kiellon tarpeellisuutta tulisi arvioida sekä rikoksen kohteena olleiden eläinten turvaamisessa että uusien rikosten ennalta ehkäisyn kannalta.

Momentissa tarkoitettu poikkeuksellisesti kiellon määräämättä jättämiseen vaikuttava erityisen painava syy voisi olla esimerkiksi rikoksen tekeminen hyvin poikkeuksellisessa elämäntilanteessa, minkä valossa hänen ei voitaisi arvioida enää uusivan rikostaan. Kiellon poikkeuksellista määräämättä jättämistä tulisi harkita myös törkeästä eläinsuojelurikoksesta tuomitun tulevan toiminnan kannalta. Kieltoa harkitessaan tuomioistuimen tulisi arvioida rikoksen uusimisen riskiä sekä rikoksen kohteena olleiden eläinten että tuomitun mahdollisesti hankkimien uusien eläinten hyvinvointia. Tässä valossa esimerkiksi yhtiön puolesta toiminutta, törkeään eläinsuojelurikokseen syyllistynyttä toimitusjohtajaa, joka rikoksen vuoksi on menettänyt asemansa tuotantoeläimiin keskittyvässä yhtiössä, ei välttämättä tarvitsisi kaikissa tapauksissa määrätä eläintenpitokieltoon. Toisaalta jos olisi vaarana, että kyseinen tuomittu tuomion jälkeen jatkaisi eläimiin kohdistuvaa taloudellista toimintaa, eläinlajikohtainen eläintenpitokielto saattaisi olla perusteltu. Tilanteet, joissa kiellon määrääminen ei olisi edes rajoitettuna tarpeen törkeään eläinsuojelurikoksen syyllistyneen uusien rikosten ennalta ehkäisemiseksi, olisivat siten käytännössä harvinaisia ja poikkeuksellisia.

RL 17:23.2 mukaan eläintenpitokieltoon määrätty ei saa omistaa, pitää eikä hoitaa eläimiä eikä muuten vastata eläinten hyvinvoinnista. Kielto voi koskea määrättyjä eläinlajeja tai eläimiä yleensä. Tuomioistuimien voi kuitenkin erityisistä syistä määrätä, että tuomittu saa edelleen omistaa kokonaan tai osaksi eläimiä, jotka eivät ole rikoksen kohteena ja jotka ovat hänen omistuksessaan päätöstä tehtäessä, jos niiden määrittäminen päätöksessä on mahdollista.

Mainitun momentin yksityiskohtaisten perustelujen (HE 97/2010 vp, s. 26) mukaan eläintenpitokieltoon määrätty ei saisi kiellon aikana omistaa, pitää eikä hoitaa eläimiä eikä muuten vastata eläinten hyvinvoinnista. - - Tuomioistuimien voisi kuitenkin määrätä, että kieltoon määrätty saa edelleen omistaa kokonaan tai osaksi eläimiä, jotka eivät ole rikoksen kohteena ja jotka ovat hänen omistuksessaan päätöstä tehtäessä, jos niiden määrittäminen päätöksessä on mahdollista. Poikkeusmahdollisuus koskisi vain tällaisten eläinten omistamista, ei niiden hoitamista tai niiden hyvinvoinnista vastaamista muulla tavoin. Kuten yleisperusteluissa on todettu, ehdotettu poikkeusmahdollisuus mahdollistaisi sen, että kieltoon määrätty voisi esimerkiksi edelleen omistaa kokonaan tai osittain ulkomaille sijoitetun arvokkaan ravihevosen taikka karjastaan siitosarvoltaan arvokkaita yksilöitä esimerkiksi tulevaa sukupolvenvaihdon varten. Nämä voisivat olla säännöksessä mainittuja erityisiä syitä. Omistamisen salliminen ei kuitenkaan voisi koskaan koskea eläimiä, jotka ovat olleet rikoksen kohteina. Rikoksen kohteena olleet eläimet on syytä tuomita valtiolle menetetyiksi ja tämä on mahdollista vain, jos ne kuuluvat eläintenpitokiellon piiriin. Poikkeusmahdollisuus voisi koskea myös vain kieltoon määrätyn omistuksessa päätöstä tehdessä olevia eläimiä. Siten ei voitaisi sallia sitä, että kieltoon määrätty myöhemmin kiellon aikana hankkisi omistukseensa uusia eläimiä. Tämä rajoitus koskee myös hänen omistukseensa jätettyjen eläinyksilöiden kiellon aikana saamia jälkeläisiä. Käytännön syistä myös edellytettäisiin, että eläin, jonka omistaminen sallitaan, voidaan määritellä päätöksessä. Tämä edellyttäisi omistuksen kannalta riittävää eläimen yksilöintiä.

Neuvottelukunta katsoo, että lain esitöissä olisi syytä laajemmin kuvata perusteita, joilla eläintenpitokielto tulisi määrätä koskemaan kaikkia lajeja tai vain joitain eläinlajeja. Perusteita eläintenpitokiellon määrittämiseksi kaikkia lajeja koskevana ovat ainakin törkeän eläinsuojelurikoksen tunnusmerkistön kaksi ensimmäistä kohtaa eli se että rikos tehdään erityisen raa'alla tai julmalla tavalla ja se että rikoksen kohteena on huomattavan suuri määrä eläimiä. Lisäksi jos rikos on kohdistunut sekä seura- ja harrastuseläimiin, kuten koiriin tai kissoihin että tuotantoeläimiin kuten nautoihin tai sikoihin, voidaan tekijän katsoa osoittaneen sellaista välinpitämättömyyttä kaikkien eläinten hyvinvoinnista, että hänen on katsottava olevan soveltumaton tai kykenemätön huolehtimaan minkään eläinlajin eläinten hyvinvoinnista.

Neuvottelukunta katsoo, että lain esitöissä tulisi laajemmin kuvata perusteita, joilla eläintenpitokiellon pituutta tulisi arvioida. Perusteita eläintenpitokiellon määrittämiseksi pysyvänä olisivat ainakin tekijän korkea ikä, sillä silloin voidaan ajatella, että henkilöllä ei enää ole fyysisiä tai henkisiä voimavaroja eläinten hyvinvoinnista huolehtimiseen. Myös eläimeen kohdistunut raaka ja julma teko pitäisi olla pysyvän eläintenpitokiellon syynä.

Neuvottelukunta katsoo toisaalta myös, että lain esitöissä tulisi kuvata tarkemmin myös niitä perusteita, joilla eläintenpitokielto voidaan poikkeuksellisesti jättää määräämättä. Tällaisen poikkeuksen tulisi aina olla hyvin perusteltu. Perusteita olla määräämättä eläintenpitokielto voidaan katsoa olevan se, että tekijä on ollut eläinsuojeluvalvonnan kohteena vain kertaluonteisesti, hän on noudattanut eläinsuojeluviranomaisen antamia määräyksiä ja korjannut viranomaisen havaitsemat laiminlyönnit annetuissa määräajoissa, eikä uusia laiminlyöntejä ole myöhemmillä tarkastuksilla havaittu. Tällöin tuomiohetkellä eläinten hyvinvoinnin turvaamistoimelle ei olisi perusteita, sillä eläinten hyvinvoinnin laiminlyönnit on pysyvästi korjattu jo hallintomenettelyn aikana.

Neuvottelukunta katsoo, että muita perusteita olla määräämättä eläintenpitokielto voidaan ajatella olevan se, että teko on merkitykselliseltä osin johtunut tekijän tekohetken elämäntilanteesta ja tekijän elämäntilanne on sittemmin muuttunut eläinten hyvinvoinnista huolehtimisen kannalta olennaisesti paremmaksi. Elämäntilanne, joka on voinut osaltaan aiheuttaa eläinten hyvinvoinnin laiminlyöntejä ovat somaattisen terveyden tai mielenterveyden häiriöt (mukaan lukien erilaiset päihdehäiriöt), jotka ovat sittemmin parantuneet kokonaan tai niin paljon, ettei niiden voida katsoa enää aiheuttavan eläinten hyvinvoinnista huolehtimiselle merkittävää vaaraa. Tämä olisi verrattavissa voimassa olevan törkeän eläinsuojelurikoksen kohdalla mainitun poikkeuksen perusteluihin (HE 97/2010 vp, s. 25), jonka mukaan momentissa tarkoitettu poikkeuksellisesti kiellon määräämättä jättämiseen vaikuttava erityisen painava syy voisi olla esimerkiksi rikoksen tekeminen hyvin poikkeuksellisessa elämäntilanteessa, minkä valossa hänen ei voitaisi arvioida enää uusivan rikostaan.

Eläintenpitokiellon vaatimisesta

RL 17:23.1 mukaan eläintenpitokielto määrätään syyttäjän vaatimuksesta. Tämä johtaa ongelmallisiin tilanteisiin silloin, kun syyttäjä joko jättää eläintenpitokiellon vaatimatta tai vaatii sitä lainvastaisella tavalla. Arviomuistiossa ei lainkaan käsitellä tilannetta, jossa eläintenpitokieltoa vaaditaan tai jossa se tuomitaan lainvastaisella tavalla. RL 17:23.2 mukaan eläintenpitokieltoon määrätty ei saa omistaa, pitää eikä hoitaa eläimiä eikä muuten vastata eläinten hyvinvoinnista. Kielto voi koskea määrättyjä eläinlajeja tai eläimiä yleensä. Tuomioistuimien voi kuitenkin erityisistä syistä määrätä, että tuomittu saa edelleen omistaa kokonaan tai osaksi eläimiä, jotka eivät ole rikoksen kohteena ja jotka ovat hänen omistuksessaan päätöstä tehtäessä, jos niiden määrittäminen päätöksessä on mahdollista.

Muun muassa Pirkanmaan käräjäoikeus on, 14.6.2022 antamassaan tuomiossa asiassa R 22/1199 nro 125250, tuominnut vastaajan eläintenpitokieltoon 3 vuoden määräajaksi, mutta "Kielto koskee kaikkia eläinlajeja muuten paitsi kahta Shetlanninponia ja yhtä Islanninhevosta." Kaikkia eläinlajeja koskevaa eläintenpitokieltoa ei voi määrätä olemaan koskematta yksilöimättömiä jonkin eläinlajin eläinyksilöitä edes näiden eläinten omistuksen osalta, eikä sitä voida koskaan määrätä olemaan koskematta eläinten pitämistä tai hoitoa. Vastaavasti Pirkanmaan käräjäoikeus on, 11.10.2023 antamassaan tuomiossa asiassa R 23/1857 nro 139993, tuominnut vastaajan eläintenpitokieltoon nautaeläinten osalta neljäksi vuodeksi siten, että vastaajalla "saa olla omistuksessaan ja hoidettavana enintään 40 nautaeläintä." Eläintenpitokieltoon määrätty ei saa koskaan vastata

yhdenkään eläintenpitokiellossa mainitun eläinlajin eläinyksilön hoidosta, vaikka nämä olisi yksilöity. Samoin Pirkanmaan käräjäoikeus on, 14.11.2023 antamassaan tuomiossa asiassa R 23/5072 nro 145705, tuominnut vastaajan eläintenpitokieltoon "syyttäjän esittämällä tavalla." Syyttäjä on esittänyt, että vastaaja tulisi "määrätä eläintenpitokieltoon vähintään kahdeksi vuodeksi siten, että [vastaaja] saa pitää enintään kolmea koiraa." Eläintenpitokiellon sisältö jää yleisesti epäselväksi, sillä syyttäjän tai tuomion sisällöstä ei voi yksiselitteisesti päätellä koskeeko eläintenpitokielto kaikkia eläinlajeja vai vain koiria. Lisäksi eläintenpitokieltoon joko kaikkien eläinlajien tai koirien osalta tuomittu ei saa pitää eläintenpitokiellossa mainitun eläinlajin eläinyksilöitä.

Näiden lainvastaisten eläintenpitokieltojen korjaamiseksi neuvottelukunta esittää, että RL 17:23.1 säädetty ehto eläintenpitokiellon määräämisestä syyttäjän vaatimuksesta muutetaan siten, että tuomioistuimella on oikeus ja velvollisuus määrätä eläintenpitokielto syyttäjän vaatimuksesta poikkeavana tai ilman syyttäjän vaatimusta, olematta sidottu siihen, miten syyttäjä on eläintenpitokieltoa vaatinut, jos tuomioistuin katsoo tämän aiheelliseksi.

Lisäksi

Neuvottelukunta pitää tärkeänä muistion ajatusta siitä, että "törkeään eläinsuojelurikokseen syyllistynyt henkilö olisi aina määrättävä eläintenpitokieltoon ilman nykyisen kaltaista poikkeusmahdollisuutta. Perusmuotoiseen eläinsuojelurikokseen syyllistynyt henkilö olisi puolestaan määrättävä eläintenpitokieltoon, jollei kiellon määräämättä jättämiselle ole erityisen painavia syitä." ja, "...että kiellon määräämättä jättäminen olisi perusmuotoiseen eläinsuojelurikokseen syyllistymisen tilanteissa poikkeus, joka tulisi erikseen perustella."

Neuvottelukunta pitää tärkeänä muistion ehdotusta pidentää eläintenpitokieltojen vähimmäiskestoja sekä porrastaa niitä siten, että törkeästä eläinsuojelurikoksesta seuraavan eläintenpitokiellon vähimmäiskesto on tavanomaista pidempi. Eläintenpitokielto on turvaamistoimi, jolla ennaltaehkäistään eläimelle aiheutuvaa kärsimystä. Eläintenpitokieltojen tulee olla riittävän pitkiä, jotta turvaamistoimi täyttää tarkoituksensa edes jollain tasolla. Ehdotamme eläintenpitokieltojen minimikestoksi perusmuotoisen eläinsuojelurikoksen kohdalla vähintään 5 vuotta ja törkeän eläinsuojelurikoksen kohdalla eläintenpitokiellon tulisi nähdäksemme olla pysyvä.

Neuvottelukunta pitää tärkeänä muistion ehdotusta muuttaa eläintenpitokiellon rikkomisen rangaistusasteikkoa siten, että siitä voi seurata vankeusrangaistus. Tämä parantaisi järjestelemän oikeasuhtaisuutta ja mahdollistaisi myös eläintenpitokieltojen valvonnan.

Lisäksi neuvottelukunta ehdottaa seuraavia toimenpiteitä, joilla voidaan edistää nykyistä oikeasuhtaisempien rangaistusten käyttöönottoa sekä eläintenpitokieltojen määräämisen parantamista:

- Pakollinen erikoistumiskoulutus eläinsuojeluasioita käsitteleville tuomareille
- Ministeriöiden yhteistyönä laatuhanke eläinsuojelurikosprosessin kehittämiseksi. Hankkeessa kuvattaisiin asianmukainen prosessi eläinsuojelurikosten esitutkinnasta tuomioon sekä luotaisiin kehystä mm. eläimen kokeman kärsimyksen sekä sen tarpeettomuuden määrittelyyn, joiden yhdenmukaisuutta rikosprosesseissa tulisi lisätä.

Lisätietoja tästä lausunnosta antaa neuvottelukunnan puheenjohtaja Laura Hänninen,
laura.hanninen@helsinki.fi

Seura- ja harrastuseläinten hyvinvoinnin neuvottelukunnan puolesta

Laura Hänninen, puheenjohtaja

Kauppinen Tiina
Seura- ja harrastuseläinten hyvinvoinnin neuvottelukunta